

U 23/2016 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotusluonnoksesta komission asetukseksi tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 muuttamisesta (*valtioneuvoston yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen muuttaminen*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 7 maaliskuuta 2016 julkaisema ehdotusluonnos komission asetukseksi tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 muuttamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 19 päivänä toukokuuta 2016

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

Neuvotteleva virkamies Liisa Lundelin-Nuortio

TYÖ-JA ELINKEINOMINISTERIÖ

MUISTIO

19.5.2016

EHDOTUSLUONNOS KOMISSION ASETUKSEKSI TIETTYJEN TUKIMUOTOJEN TOTEAMISESTA SISÄMARKKINOILLE SOVELTUVIKSI PERUSSOPIMUKSEN 107 JA 108 ARTIKLAN MUKAISESTI ANNETUN ASETUKSEN (EU) N:O 651/2014 MUUTAMISESTA (VALTIONTUKIEN YLEISEN RYHMÄPOIKKEUSASETUKSEN MUUTAMINEN)

1 Ehdotuksen tausta ja tavoite

Euroopan unionin valtiontukisäännöt ovat osa unionin kilpailuoikeutta, jonka tarkoituksena on taata tasavertaiset kilpailuolosuhteet EU:n alueella. Valtiontuista ja niiden valvonnasta säädetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107–109 artikloissa. EU:n valtiontukisäännöt koskevat kaikkia julkisten tahojen myöntämiä tukia, jotka täyttävät SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa määritellyt valtiontuen kriteerit: tuki on myönnetty julkisista varoista, on valikoivaa, vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua ja vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

EU:n valtiontukivalvonta kuuluu Euroopan komission toimivaltaan. Valtiontukien valvonnan perusperiaate on, että jäsenvaltioiden tulee tehdä valtiontuistaan ilmoitus komissiolle (SEUT 108 artikla 3 kohta) ja komissiolla on yksinomainen toimivalta päättää, soveltuuko tuki sisämarkkinoille. Jäsenvaltiot eivät saa panna tukiohjelmia tai tapauskohtaisia tukia täytäntöön ennen komission antamaa hyväksyntää.

Komission valtiontukivalvonnan tavoitteena on varmistaa, että valtiontukisääntöjä sovelletaan unionissa johdonmukaisesti. Valtiontuesta on ilmoitettava komissiolle, jotta voidaan varmistaa, että tuki edistää EU:n yleisen edun mukaisia tavoitteita ja että tukien aiheuttamat kilpailun vääristymät EU:n sisämarkkinoilla ovat mahdollisimman vähäisiä. Valtiontukivalvonnalla taataan EU:ssa toimiville yrityksille tasapuoliset toimintaolosuhteet riippumatta siitä, mihin jäsenvaltioon ne ovat sijoittautuneet. Tavoitteena on myös minimoida jäsenvaltioiden välistä tukikilpailua.

Valtiontukien ennakkoilmoitusvelvollisuuteen on kuitenkin merkittäviä poikkeuksia. Keskeisin poikkeus on komission antama yleinen ryhmäpoikkeusasetus (komission asetus (EU) N:o 651/2014, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti; jäljempänä ryhmäpoikkeusasetus). Ryhmäpoikkeusasetuksessa säädetään niistä edellytyksistä, joihin perustuen valtiontuki soveltuu sisämarkkinoille, jolloin jäsenvaltiot voivat ottaa ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset edellytykset täyttävän valtiontukitoimenpiteen käyttöön ilman komission ennakkohyväksyntää. Komission toimivalta antaa ryhmäpoikkeuksia perustuu valtiontukien ns. valtuusasetukseen (Neuvoston asetus (EU) 2015/1588, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2015, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta tiettyihin valtion monialaisen tuen muotoihin (kodifikaatio)). Valtuusasetuksen perusteella komissio voi antaa ryhmäpoikkeuksia aloilla, joilla sillä on riittävää kokemusta valtiontukien yleisten soveltuvuusperusteiden määrittämiseksi. Ryhmäpoikkeukset koskevat aloja ja tukimuotoja, joiden osalta komissiolla on runsaasti kokemusta valtiontukien arvioinnista ja jotka edistävät EU:n

tavoitteita ja yleistä taloudellista kehitystä. Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisista tukitoimenpiteistä on toimitettava yhteenvetoilmoitus komissiolle jälkikäteen, ja komissio myös valvoo ryhmäpoikkeusasetuksen edellytysten noudattamista jälkikäteen.

Ryhmäpoikkeusasetuksen uudistaminen oli keskeinen osa vuosina 2012–2014 toteutettua EU:n valtiontukisääntöjen kokonaisuudistusta. Ryhmäpoikkeusten soveltamisalaa laajennettiin tässä yhteydessä merkittävästi: ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin tuli useita uusia tukimuotoja, ja asetuksen soveltamisalaa laajennettiin euomääräisesti suurempiin tukiohjelmiin ja tukiin (ks. U7/2014 vp). Uudistuksen tavoitteena oli keventää valtiontukiin liittyviä menettelyjä, suunnata komission valtiontukivalvonnan resursseja kilpailua eniten vääristäviin tukiin ja mahdollistaa jäsenvaltioille EU:n tavoitteita tukevien valtiontukien nopeampi käyttöönotto. Komissio on epävirallisesti asettanut tavoitteeksi, että 90 prosenttia jäsenvaltioiden valtiontukitoimenpiteistä kuuluisi jatkossa ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin. Komission keväällä 2016 esittämän, uuden ryhmäpoikkeusasetuksen tähänastiseen soveltamiseen perustuvan arvion mukaan tämä tavoite on toteutunut. Nykyinen ryhmäpoikkeusasetus on voimassa vuoden 2020 loppuun.

Huomattava on, että ryhmäpoikkeusasetus sääntelee ainoastaan sitä, milloin valtiontukien ennakkoilmoitusvelvollisuudesta voidaan poiketa, eikä tukitoimenpiteen jääminen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle sinänsä tarkoita, että tuki olisi EU:n valtiontukisääntöjen nojalla kielletty. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävien valtiontukien hyväksyttävyyden komissio arvioi ennakkoilmoitusmenettelyssä antamiensa valtiontukisuuntaviivojen ja –puitteiden tai suoraan perussopimuksen nojalla. Ryhmäpoikkeusasetusten keskeinen tarkoitus on keventää valtiontukiin liittyviä hallinnollisia menettelyjä.

Komissio julkaisi 7.3.2016 asetusluonnoksen ryhmäpoikkeusasetuksen muuttamisesta ja avasi asiaa koskevan julkisen kuulemisen (HT.4691). Muutosasetus laajentaisi ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa edelleen satamille ja alueellisille lentoasemille myönnettäviin investointitukiin. Lisäksi komission ehdotusluonnokseen sisältyy useita muita, osin vähäisiä tai teknisluonteisia muutoksia. Ryhmäpoikkeusasetuksen muuttaminen ja laajentaminen on osa komission REFIT (Regulatory Fitness and Performance) –ohjelmaa, jolla pyritään yksinkertaistamaan EU:n lainsäädäntöä ja vähentämään sääntelystä aiheutuvia kustannuksia.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Investointituet lentoasemille ja satamille

Komission ehdottamat merkittävimmät muutokset voimassaolevaan ryhmäpoikkeusasetukseen koskevat asetuksen soveltamisalan laajentamista alueellisten lentoasemien eli lentoasemien, joiden vuotuinen matkustajamäärä enintään 3 miljoonaa matkustajaa, investointitukiin sekä meri- ja sisävesisatamien investointitukiin. Valtiontukien valtuusasetuksen mukaan komissio voi vapauttaa ennakkoilmoitusvelvollisuudesta tuet infrastruktuurille, jolla tuetaan EU:n yleisen edun mukaisia tavoitteita. Voimassa olevan ryhmäpoikkeusasetuksen johdannossa on todettu, että komissio voi tarkastella uudelleen asetuksen soveltamisalaa riittävän käytännön soveltamiskokemuksen pohjalta ja että erityisesti komissio aikoo kehittää satama- ja lentoasemainfrastruktuuria koskevat poikkeuksen myöntämisedellytykset. Komissio katsoo nyt, että sillä on riittävä soveltamiskokemus lentoasemien ja satamien sisällyttämiseksi ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin.

Komission ehdotukseen sisältyvissä ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisedellytyksissä lentoasemien investointitukiin on otettu huomioon komission vuonna 2014 antamat suuntaviivat valtiontuesta lentoasemille ja lentoyhtiöille (2014/C 99/03) sekä suuntaviivojen soveltamisesta

komissiolle ennakkoilmoitettuihin lentoasemien investointitukiin saatu kokemus. Komissio ei ole aiemmin antanut satamia koskevia erityisiä valtiontukisääntöjä, mutta on hyväksynyt lukuisia satamainfrastruktuurille myönnettyjä investointitukia suoraan perussopimuksen nojalla.

EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan lentoasemille ja satamille myönnettäviin julkisiin tukiin, kun perussopimuksen artiklan 107 kohdan 1 mukaiset valtiontuen kriteerit täyttyvät (tuki on myönnetty julkisista varoista, on valikoiva, vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua sekä vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan). Lentoasemille ja satamille myönnettävien investointitukien sisällyttäminen ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin mahdollistaa jäsenvaltioille kyseisten tukien myöntäminen ilman komission ennakkohyväksyntää, mikäli ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset edellytykset täyttyvät. Muutos koskee sovellettavaa valtiontukimenettelyä, eikä sinänsä tuo väljennyksiä julkisten tukien myöntämiseen tai käyttöön. Komissio valvoo jälkikäteisesti, että ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella myönnetyt tuet täyttävät EU:n valtiontukisääntöjen asettamat edellytykset. Huomattava on myös, että lentoasemille ja satamille myönnettävät toimintatuet eivät ole tulossa ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin.

Artiklassa 56 a määriteltäisiin alueellisille lentoasemille ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella myönnettäviin investointitukiin sovellettavat edellytykset. Tuettavan investoinnin olisi perustuttava lentoaseman käyttöä koskeviin tyydyttäviin keskipitkän aikavälin näkymiin realististen liikenne-ennusteiden perusteella. Lentoaseman olisi oltava avoin kaikille potentiaalisille käyttäjille, ja rajoitetun lentoasemakapasiteetin tilanteessa käyttöoikeudet olisi jaettava asiaa koskevien objektiivisten, läpinäkyvien ja syrjimättömien periaatteiden pohjalta.

Ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella investointitukea ei saisi myöntää lentoasemalle, joka sijaitsee samalla ns. saavutettavuusalueella (100 km/60 min.) kuin toinen lentoasema, jolta on säännöllistä lentoliikennettä (sitä kuin se on määritelty asetuksen 1008/2008 2 artiklan 16 kohdassa); tämä raja ei kuitenkaan koskisi pienimpiä, enintään 50 000 vuosittaisen matkustajan lentoasemille myönnettäviä investointitukia. Ryhmäpoikkeusasetus ei koskisi investointitukea lentoasemille, joilla asetuksessa määritellyllä tavalla keskimääräinen vuosittainen matkustajamäärä on yli kolme miljoonaa matkustajaa tai keskimääräinen vuotuinen rahtiliikenteen määrä yli 200 000 tonnia. Tukea ei saisi myöntää olemassa olevan lentoaseman siirtämiseen tai uuden matkustajalentoaseman luomiseen.

Tukikelpoisia olisivat lentoaseman infrastruktuuriin tehtyjen investointien kustannukset. Jos lentoaseman keskimääräinen vuotuinen matkustajamäärä on 1-3 miljoonaa matkustajaa, investointituen määrä saisi komission ehdotuksen mukaan olla enintään 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Jos lentoaseman keskimääräinen vuotuinen matkustajamäärä olisi enintään miljoona matkustajaa, enimmäistukitaso olisi enintään 75 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Enimmäistukitasoja voitaisiin lisäksi korottaa 20 prosenttia jos lentoasema sijaitsee EU:n syrjäisellä alueella. Syrjäisillä alueilla tarkoitetaan mm. saaria, jotka ovat osa jonkin jäsenvaltion aluetta, ja harvaan asuttuja alueita (ryhmäpoikkeusasetus, artiklan 2 kohta 7).

Merisatamille myönnettäviä investointitukia koskisi artikla 56 b ja sisävesisatamille myönnettäviä investointitukia artikla 56 c. Niin meri- kuin sisävesisatamien osalta tukikelpoisia kustannuksia olisivat investointikustannukset, mukaan lukien suunnittelukustannukset, satamien infrastruktuurin ja suprastruktuurin rakentamiseen tai parantamiseen, eivät kuitenkaan investoinnit liikkuvaan kalustoon. Tukikelpoisia olisivat myös kaupallisesti hyödynnettävän sataman erityisen kulkuinfrastruktuurin rakentamis- tai parantamiskustannukset mukaan lukien ruoppaus, ei kuitenkaan kunnossapitoruoppaus. Tukikelpoisia eivät olisi muihin kuin kuljetustoimintoihin liittyvät investointikustannukset (kuten satama-alueella toimivat teolliset tuotantolaitokset, toimistot ja kaupat).

Komissio ehdottaa, että tuki merisatamien infra- ja suprastruktuurin rakentamiseen tai parantamiseen saisi olla enintään

- a) 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, jos tukikelpoiset kustannukset ovat enintään 20 miljoonaa euroa,
- b) 80 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, jos tukikelpoiset kustannukset ovat yli 20 miljoonaa euroa ja enintään 50 miljoonaa euroa,
- c) 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, jos tukikelpoiset kustannukset ovat yli 50 miljoonaa euroa ja enintään 100 miljoonaa euroa,
- d) 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista, jos tukikelpoiset kustannukset ovat enintään 120 miljoonaa euroa ja satama sisältyy asetuksen 1315/2013 artiklassa 47 tarkoitetun ydinverkkokäytävän työsuunnitelmaan.

B, c ja d alakohdan tapauksissa enimmäistukitasoja voitaisiin aluetukikelpoisilla alueilla korottaa 10 prosenttia perussopimuksen 107 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaiset edellytykset täyttävillä tukialueilla ja 5 prosenttia 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaiset edellytykset täyttävillä tukialueilla sijaitsevien investointien tapauksessa. Suomessa 3 c alakohdan mukaiset alueet ovat käytännössä harvaanasuttuja alueita (Itä- ja Pohjois-Suomi).

Tuki kaupallisesti hyödynnettävän merisataman erityisen kulkuinfrastruktuurin rakentamis- tai parantamiskustannuksiin saisi olla enintään 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista.

Investointituki sisävesisatamille voisi olla enintään 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista.

Komission ehdotuksen mukaan tuensaajan kolmen vuoden kuluessa aloittamat investoinnit satamassa katsotaan osaksi yhtä ainoaa investointihanketta.

Mahdolliset toimitukset kolmansille osapuolille sataman infrastruktuurin tai suprastruktuurin rakentamista, parantamista, toiminnan harjoittamista tai vuokraamista varten on myönnettävä avoimin, läpinäkyvin ja syrjimättömin perustein ottaen soveltuvin osin huomioon julkisia hankintoja koskevat unionin säännöt ja merisatamien osalta lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltävänä oleva asetus satamapalvelujen markkinoille pääsyn puitteista ja satamien rahoituksen avoimuudesta. Kolmannelle osapuolelle infrastruktuurin vuokraamiseen tai toiminnan harjoittamiseen myönnettävän toimiluvan kesto saa komission ehdotuksen mukaan olla enintään 30 vuotta.

Satamainfrastruktuuri on asetettava kiinnostuneiden käyttäjien saataville avoimin, läpinäkyvin ja syrjimättömin perustein. Infrastruktuurin käytöstä perittävän hinnan on vastattava markkinahintaa.

Niin lentoasemien kuin satamienkaan osalta investointituen määrä ei saa ylittää tukikelpoisten kustannusten ja investoinnin liikevoiton (tuottojen) erotusta eli investointiin liittyvää rahoitusvajetta. Liikevoitot on vähennettävä tukikelpoisista kustannuksista etukäteen kohtuullisten ennusteiden perusteella tai jälkikäteen takaisinperintämenettelyllä.

Satamien ja lentoasemien investointituet olisi jatkossakin ennakkoilmoitettava komissiolle, jos tuen määrä ylittää ryhmäpoikkeusasetuksen 4 artiklassa määritellyt ilmoituskynnysarvot. Komissio ehdottaa, että lentoasemien investointitukien osalta ilmoituskynnysarvoina olisivat ar-

tiklassa 56 a määritellyt prosentuaaliset enimmäistukitasot suhteessa tukikelpoiisiin kustannuksiin. Merisatamien investointitukien ilmoituskynnysarvoksi komissio ehdottaa 100 miljoonaa euroa investointihanketta kohden ja vastaavasti 120 miljoonaa euroa, jos satama sisältyy ase-
tuksen 1315/2013 47 artiklassa tarkoitetun ydinverkkokäytävän työsuunnitelmaan. Sisävesisatamien osalta ilmoituskynnysarvo olisi 20 miljoonaa euroa investointihanketta kohden.

Keskeiset muut muutosehdotukset

Lisäksi komission ehdotukseen sisältyy useita muita muutoksia voimassaolevaan ryhmäpoikkeusasetukseen. Muutoksista osa on kuitenkin merkitykseltään vähäisiä tai teknisluonteisia.

Kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen myönnettyjä tukia (artikla 53) koskevia ilmoituskynnysarvoja (artikla 4) nostettaisiin, sillä komissio arvioi kulttuurille myönnettävillä tuilla olevan vain rajoitetusti kilpailua sisämarkkinoilla vääristäviä vaikutuksia. Kulttuurille myönnettäviä investointitukia koskeva ilmoituskynnysarvo olisi ehdotuksen mukaan 150 miljoonaa euroa hanketta kohden nykyisen 100 miljoonan euron sijasta ja toimintatukea koskeva kynnysarvo 75 miljoonaa euroa vuodessa yritystä kohden nykyisen 50 miljoonan euron sijasta.

Ryhmäpoikkeusasetusta voidaan soveltaa vain sellaisiin tukimuotoihin, joiden osalta tuen tarkka määrä voidaan laskea etukäteen ilman riskinarviointia (artikla 5, ns. läpinäkyvä tuki). Ehdotuksen mukaan myös aineellisen omaisuuden (maa-alueiden, rakennusten ja laitosten, koneiden ja laitteiden) myynti tai vuokraaminen alle markkinahinnan katsottaisiin läpinäkyväksi tueksi, jos arvon on määrittänyt riippumaton asiantuntija ennen myyntiä tai vuokrausta tai arvo on määritelty yleisesti saatavilla olevan, säännöllisesti ajan tasalle saatetun ja yleisesti hyväksytyn vertailuarvon perusteella. Myös tällainen valtiontuki voitaisiin siis jatkossa myöntää ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella, jos asetuksen muut edellytykset täyttyisivät.

Komissio valvoo ryhmäpoikkeusasetuksen edellytysten noudattamista jälkikäteen. Jäsenvaltioiden tulee ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella tukia myöntäessään huolehtia siitä, että kaikki asetuksessa määritellyt yleiset edellytykset ja tukimuotoa koskevat erityiset edellytykset täyttyvät. Valvontaa koskevaan 12 artiklaan lisättäisiin jäsenvaltioille uusi valvontavelvoite koskien automaattisesti tuensaajien veroilmoitusten perusteella myönnettäviä verotukia, joiden osalta kaikkien ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisedellytysten täyttymistä ei ennakolta valvota kunkin tuensaajan kohdalla. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi tällaisten tukien osalta otettava käyttöön tarkoituksenmukainen valvontajärjestelmä, jonka avulla voidaan varmistaa ryhmäpoikkeusasetuksen kaikkien edellytysten noudattaminen. Valvonnan tulisi olla säännöllisesti kerran verovuoden aikana toteutettavaa, vähintään jälkikäteistä ja otantaan perustuvaa.

Komissio ehdottaa harvaanasutuilla alueilla (Suomessa Itä- ja Pohjois-Suomi) ja EU:n syrjäisimmillä alueilla (SEUT-sopimuksen artiklan 349 kohdassa 1 määritellyt alueet; Guadeloupe, Ranskan Guayana, Martinique, Réunion, Saint Barthélemy, Saint Martin, Azorit, Madeira, Kanariansaaret) myönnettävien alueellisten tukien soveltamisalaan (13 artikla) laajennusta siten, että alueellisia toimintatukia voitaisiin myöntää myös maatalouden alkutuotannon ja maataloustuotteiden jalostuksen aloille sekä kalastus- ja vesiviljelyalalle. Komissio ehdottaa asetuksen soveltamisalan laajentamista myös siten, että alueellista toimintatukea voitaisiin myöntää myös taloudellisissa vaikeuksissa oleville yrityksille (1 artikla 4 c kohta). Pääsääntöisesti vaikeuksissa olevien yritysten tukeminen ei ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella ole mahdollista. Harvaan asutuilla alueilla, kuten Suomessa Itä- ja Pohjois-Suomessa, alueellisena toimintatukena voidaan ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella myöntää vain alueellista kuljetustukea (15 artikla 2 kohta).

Lisäksi komissio ehdottaa EU:n syrjäisimmillä alueilla myönnettäviä alueellisia toimintatukia koskevia eräitä yksinkertaistuksia ja laajennuksia. Näillä alueilla myönnettäviä kuljetustukia ja muita toimintatukia kohdeltaisiin jatkossa samoilla periaatteilla.

Ryhmäpoikkeusasetuksen 22 artiklan mukaan julkisesti noteeraamattomille pienille yrityksille voidaan tietyin edellytyksin myöntää käynnistystukea enintään viiden vuoden ajan yrityksen rekisteröitymisestä tai toiminnan aloittamisesta (tuki startup-yrityksille). Komissio ehdottaa käynnistystuen myöntämisen uudeksi lisäedellytykseksi, että yritys aloittaa toiminnan, joka on uutta kyseiselle yritykselle. Ehdotusluonnoksessa ei täsmennetä, mitä uuden toiminnan aloittamisella pienten, alle viisi vuotta toimineen startup-yritysten tapauksessa tarkoitetaan.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja toissijaisuusperiaate

SEUT-sopimuksen 109 artiklan mukaisesti neuvosto voi komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan määrittää ne tukimuodot, jotka vapautetaan valtiontukien ennakoilmoitusvelvollisuudesta. Neuvosto on tähän perustuen antanut asetuksen (EU) 2015/1588 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta tiettyihin valtion monialaisen tuen muotoihin (kodifikaatio) eli valtiontukien ns. valtuusasetuksen. Perussopimuksen 108 artiklan 4 kohdan nojalla komissio voi antaa valtuusasetuksessa määritellyjä valtiontukimuotoja koskevia asetuksia, joilla kyseiset tukimuodot vapautetaan ennakoilmoitusvelvollisuudesta.

4 Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön, ml. Ahvenanmaan asema

Komission antama valtiontukien yleinen ryhmäpoikkeusasetus on suoraan sovellettavissa Suomessa mukaan lukien Ahvenanmaa.

Ehdotusluonnokseen sisältyvien ryhmäpoikkeusasetuksen muutosten vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön olisivat vähäisiä. Muutokset olisi otettava huomioon valtiontukiohjelmiä ja niihin liittyviä kansallisia säännöksiä laadittaessa.

5 Muut vaikutukset

Ehdotusluonnoksella ei ole suoria budjettivaikutuksia. Ehdotettavat muutokset laajentaisivat poikkeuksia valtiontukien ennakoilmoitusvelvollisuudesta, mutta tällä ei ole vaikutusta kansallisiin tukimäärärahoihin tai niiden jakautumiseen. Ryhmäpoikkeusasetuksen laajentamisella esimerkiksi lentoasemien ja satamien investointitukiin on tavoitteena tukien myöntämiseen liittyvän hallinnollisen menettelyn keventäminen, ei uusien tukimuotojen luominen tai myönnettävän julkisen tuen määrän lisääminen.

Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalan laajentaminen keventäisi valtiontukiin liittyviä menettelyjä ja niihin liittyvää hallinnollista taakkaa edelleen. Suomen osalta hallinnollista taakkaa keventävä vaikutus rajoittuisi käytännössä lähinnä lentoasemille ja satamille myönnettäviin investointitukiin, jotka määrätyin edellytyksin tulisivat ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin. Lukumääräisesti näitä tukitoimenpiteitä on nykyisen ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaolokautana vuoden 2020 loppuun mennessä odotettavissa Suomessa korkeintaan muutamia, joten soveltamisalan laajennuksen hallinnollista taakkaa keventävä vaikutus jää käytännössä vähäiseksi. Lentoasemien osalta uudistuksella on merkitystä vain, jos lentoasemainfrastruktuurille myönnetään tukea valtion talousarviosta tai esimerkiksi kuntien taholta; sen sijaan Finavia Oyj:n lentoasemaverkoston puitteissa, käyttäjämaksuihin ja kaupallisiin tuloihin perustuen toteutettu sisäinen rahoitus ei tule valtiontukisääntöjen piiriin. Esimerkiksi vuosina 2010–2015 komissio on hyväksynyt yhteensä kolme Suomen ilmoittamaa valtiontukitoimenpidettä lento-

asemainfrastruktuurin rahoittamiseen. Satamien osalta komission ehdottamat ilmoituskynnysarvot ovat Suomen kannalta niin korkeat, että satamien investointihankkeiden julkiset tuet vapautuisivat käytännössä lähes aina ennakkoilmoitusvelvollisuudesta komissiolle, mikäli ryhmäpoikkeusasetuksen edellytykset muilta osin täyttyvät. Suomi ei ole tähän mennessä ilmoittanut komissiolle valtiontukia satamainfrastruktuurin rahoittamiseen, mutta voidaan arvioida, että satamien osalta ryhmäpoikkeusasetuksen laajentamisella voi tulevaisuudessa olla merkitystä joissakin yksittäisissä tapauksissa (esimerkiksi kuntien myöntämä investointituki).

Kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen myönnettyjä investointi- ja toimintatukia koskevalla ilmoituskynnysarvojen nostamisella ei Suomen kannalta ole käytännössä vaikutusta, sillä ryhmäpoikkeusasetuksen sisältämät kynnysarvot ovat käytännössä jo nyt Suomen kannalta korkeat.

Komission ehdottamat muutokset mahdollistaisivat harvaan asutuilla alueilla, Suomessa Itä- ja Pohjois-Suomessa, myönnettävän alueellisen kuljetustuen myöntämisen myös maatalouden alkutuotannon ja maataloustuotteiden jalostuksen aloille sekä kalastus- ja vesiviljelyalalle. EU:n syrjäisimpien alueiden toimintatukiin liittyvät muutokset eivät sen sijaan koske Suomen aluetta. Ehdotus laajentaisi tukimahdollisuuksia EU:n syrjäisimmillä alueilla, mutta tällä ei arvioida olevan kilpailua vääristäviä vaikutuksia Suomen kannalta.

EU-tasolla ryhmäpoikkeusasetuksen laajentaminen parantaisi edelleen komission mahdollisuuksia keskittää valtiontukien valvonta merkittävimpiin, sisämarkkinoiden kilpailua eniten vääristäviin tukiin. Asetuksen soveltamisalan laajentamisella ei arvioida olevan merkittäviä kilpailua vääristäviä vaikutuksia, jotka aiheutuisivat siitä, että Suomen kannalta keskeiset kilpailijamaat voisivat ottaa käyttöön valtiontukia ilman komission ennakkohyväksyntää.

Veroilmoitusten perusteella automaattisesti myönnettävien verotukien (Suomessa käytännössä energiaverotukien) jälkikäteinen valvontavelvollisuus lisäisi jäsenvaltion tukiviranomaisten hallinnollista työtä. Komission ehdotuksen mukaan valvonnan tulisi olla kerran verovuoden aikana toteutettavaa, vähintään jälkikäteistä ja otantaan perustuvaa, mikä kuitenkin pitää velvoitteesta aiheutuvan hallinnollisen taakan kohtuullisena. Lisäksi käytännössä kyseisten verotukien valvontamenettelyt on Suomessa jo nyt saatettu vastaamaan komission ehdotusta.

6 Asian käsittely EU:ssa ja kansallinen käsittely

Asiaa käsitellään komission ja jäsenvaltioiden neuvoo-antavassa valtiontukikomiteassa 24.5.2016.

Komission ensimmäinen julkinen kuuleminen asiassa järjestetään 7.3.–30.5.2016. Syksyllä 2016 komissio järjestää muokatun ehdotuksensa pohjalta asiasta toisen julkisen kuulemisen ja kuulee neuvoo-antavaa valtiontukikomiteaa uudelleen.

Ehdotusluonnos ja U-kirjelmä on käsitelty EU-kilpailu-, valtiontuki- ja hankintajaostossa (EU 12) sekä EU-liikennejaostossa (EU22) kirjallisessa menettelyssä 2.-9.5.2016.

7 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää ehdotusta yleisesti kannatettavana. Ehdotus laajentaisi valtiontukien ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa ja siten yksinkertaistaisi valtiontukivalvontaan liittyviä menettelyjä edelleen.

Valtioneuvosto pitää satamille ja lentokentille myönnettävien investointitukien sisällyttämistä ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin kannatettavana. Satamia koskevien valtiontukisääntöjen antaminen on tervetullutta ja selkeyttää satamille myönnettävien valtiontukien arviointia. Lentotukien osalta valtioneuvosto on aiemmin valtiontukien ns. valtuusasetuksen muuttamisen yhteydessä katsonut, että ryhmäpoikkeusasetusten antamista voitaisiin laajentaa esimerkiksi alueellisten lentokenttien hyväksi myönnettäviin valtiontukiin (U3/2013 vp). Komission ehdotusluonnoksessaan esittämät erityisesti satamien investointitukia koskevat ilmoituskynnysarvot ja enimmäistukitasot ovat varsin korkeita, erityisesti suhteutettuna suomalaisiin liikennemääriin, investointitasoihin ja julkisen tuen määriin. Valtioneuvosto ei kuitenkaan pidä välttämättömänä komission ehdottamien kynnysarvojen tai enimmäistukitasojen alentamista.

Valtioneuvosto pitää kulttuuriin ja kulttuuriperinnön edistämiseen myönnettyjä tukia koskevien ilmoituskynnysarvojen nostamista kannatettavana.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana ja tarkoituksenmukaisena komission ehdottamaa tuensääjien veroilmoitusten perusteella automaattisesti myönnettävien verotukien osalta jäsenvaltioille asetettavaa jälkikäteistä valvontavelvoitetta. Valvonnalla varmistetaan ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisedellytysten noudattaminen hallinnollisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtioneuvosto pitää tarpeellisena saada komissiolta lisäselvitystä ja täsmennyksiä eräistä ehdotetuista muutoksista. Tämä koskee esimerkiksi artiklan 22 perusteella alle viisi vuotta toimineille, julkisesti noteeraamattomille pienille yrityksille myönnettävien käynnistystukien myöntämiselle ehdotettavaa lisäedellytystä uuden toiminnan aloittamisesta.